

เรื่องรัดการปฏิรูปการศึกษา : จากนโยบายสู่การปฏิบัติ

ท่านคณบดี ท่านคณาจารย์ นิสิต และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

การพูดวันนี้ขอพูดจากใจ เพราะถือมาตลอดว่า คณะครุศาสตร์เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตการเป็นครูของผม โดยจบการศึกษาและเริ่มรับราชการที่นี่ เพราะฉะนั้น ทุกครั้งที่มาคณะครุศาสตร์ก็จะมาด้วยความรู้สึกพิเศษ ที่มีหลายฐานะที่เกี่ยวข้องกับที่นี่ ทั้งในส่วนที่เป็นศิษย์เก่า เป็นอาจารย์เก่าแต่ไม่แก่ ทั้งในส่วนที่เมื่อออกไปแล้ว ก็เป็นอาจารย์พิเศษต่อเนื่อง เมื่อเทอมที่แล้วก็ยังสอนอยู่ ด้วยความรู้สึกพิเศษอันนี้ เมื่อมาพูดที่นี่จะต้องไม่เตรียม เพราะถ้าเตรียมจะไม่เป็นธรรมชาติ เมื่อพูดจากใจก็ขอให้ ผู้ฟังสรุปเอาเอง

เมื่อเข้ารับหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2549 มาถึงขณะนี้ก็เป็นเวลา 3 เดือน กว่า จะครบ 4 เดือนในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2550 สิ่งที่ต้องเตรียมก็คือ จะต้องเตรียมว่าทางด้านการศึกษาสมควรจะมึนโยบายที่เข้าไปผนวกอยู่เป็นส่วนหนึ่งของ นโยบายรัฐบาลได้อย่างไร เพราะในระเบียบบริหาร ราชการแผ่นดิน รัฐบาลใหม่ที่เข้ารับหน้าที่ไม่ว่าจะเป็น ยุคประชาธิปไตยเต็มใบ หรือยุคปฏิรูปการปกครอง ซึ่งรัฐบาลมาจากการแต่งตั้ง สภาแต่งตั้ง ก็ถือปฏิบัติ เช่นเดียวกัน ว่าจะต้องแถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติ

ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ก่อนที่จะเข้ารับหน้าที่ นายกรัฐมนตรีให้กระทรวง ต่าง ๆ ร่วมกันคิ
นนโยบายเป็นเวลา 3 สัปดาห์ จึงได้แถลงต่อสภา แลลง
แล้วก็เดินทางไปสู่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

การทำงานนโยบายด้านการศึกษา ได้วิเคราะห์ว่า
เรื่องที่เราจะทำในระยะเวลา 1 ปีที่เป็นรัฐบาล ควรจะทำ
อะไรบ้าง

ส่วนแรก ก็คือ การปฏิรูปการศึกษา ตามพระราช
บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งขณะนี้ก็มีผล
มาถึงปีที่ 7 แล้ว ยังเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่
ไม่ได้ถูกยกเลิก ใครมาเป็นรัฐบาลก็ต้องยึดพระราช
บัญญัติฉบับนี้เป็นแนวทางของการบริหารการศึกษา
เนื่องจากเป็นพระราชบัญญัติที่เป็นแม่บท และเป็น
พระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษาด้วย ก็จำเป็นต้องนำเอา
ส่วนนี้มาเป็นพื้นฐานสำคัญสิ่งที่จะต้องทบทวนก่อนสิ่งอื่นก็คือ
ถ้าเราจะเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา ก็ต้องดูว่าส่วนที่
ดำเนินการไปแล้วก้าวหน้าไปเพียงใด มีปัญหา อุปสรรค
อะไรหรือไม่ และถ้ามีก็ต้องดูแลแก้ไข เพราะมิฉะนั้นจะ
ปฏิรูปต่อไปก็จะหลงทาง นอกจากนี้ ต้องวิเคราะห์ออกมา
ให้ได้ว่าสิ่งที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
เป็นสาระสำคัญของการปฏิรูปมีอะไรบ้างที่ยังไม่ได้ทำ และ
สิ่งที่ไม่ได้ทำเหล่านั้น กฎหมายได้กำหนดให้ทำ ถ้าไม่ทำ
ก็ผิด เรื่องการประกันคุณภาพภายนอก 6 ปี เป็นเรื่อง
เดียวในการปฏิรูปการศึกษา ที่ทำได้ตามเป้าหมายภายใน
6 ปี เป็นความภูมิใจที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและ
ประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ภายใต้การนำของ
ผู้อำนวยการ สมศ. ทำสำเร็จ บัดนี้มาถึงปีที่ 7 แล้ว หาก
ไม่ทำอะไรต่อก็คงเอาความผิดไม่ได้ เพราะเหตุว่าเลย
ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว อย่างมากที่จะทำได้ก็คือ

ในฐานะผู้บริหารที่ไม่เอาใจใส่เร่งรัด ที่คิดจะทำก็เพื่อให้
เป็นไปตามกฎหมาย และเพื่อความสำเร็จของการปฏิรูป
การศึกษา

ส่วนที่ 2 การเร่งรัด เสริมเติมเต็ม เพราะการปฏิรูป
เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ จะต้องทำให้เสร็จภายใน
ระยะเวลาที่กำหนด และต้องทำทั้งระบบและครบ
กระบวนการ

ส่วนที่ 3 เนื่องจากมีการออกแบบการปฏิรูป
มาประมาณ 10 ปีแล้ว กว่าจะเขียนกฎหมายและนำ
บางสาระใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญก็ใช้เวลาประมาณ 10 ปี
ในช่วง 10 ปี มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และหลายเรื่อง
ก็เปลี่ยนแปลงแล้ว เรื่องที่บัญญัติไว้ก็เริ่มจะไม่ทันสมัย
โดยเฉพาะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองเรา ถึงขั้นที่มี
การยึดอำนาจอย่างที่ไม่มีความคิดว่าจะเกิดวิกฤต
ทางสังคมของช่วงก่อนยึดอำนาจ บางเรื่องที่เราเน้นไว้
เป็นสาระสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ใช้คำว่า “ปรับแก้
ปรับแต่ง และเสริมเติมเต็ม” นโยบาย 6 ประการ ไม่ว่าจะ
เป็นด้านคุณธรรมนำความรู้มาแทนความรู้คู่คุณธรรม
การมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน อันเป็นข้อค้นพบ

“
การกำนโยบายด้านการศึกษา
ได้วิเคราะห์ว่าเรื่องที่เราจะทำ
ในระยะเวลา 1 ปีที่เป็นรัฐบาล
ควรจะทำอะไรบ้าง

”

จากการประเมินรอบแรกของ สมศ. ว่าโรงเรียนขั้นพื้นฐานยังต่ำกว่าเกณฑ์ถึง 60% ผ่านเกณฑ์ 1 ใน 3 เป็นสภาพการณ์ที่น่าวิตกมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกระจายอำนาจตาม มาตรา 39 ที่จะไปสร้างความเข้มแข็งในสถานศึกษาให้สามารถรองรับการกระจายอำนาจทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เรื่องเหล่านี้เป็นสาระสำคัญที่จะต้องหยิบยกขึ้นมา จึงได้สะท้อนออกมาเป็นนโยบาย แม้แต่เรื่องของการมีส่วนร่วมที่เป็นปัญหาคนนับแสนมาประท้วง เนื่องจากเรื่องการถ่ายโอนสถานศึกษา ถึงขั้นให้แก้กฎหมายแล้ว แต่กฎหมายตกไป นโยบายก็ต้องสะท้อนว่าเป็นปัญหา เพราะถ้าไม่แก้ไขอาจจะมากกว่าสองแสน เนื่องจากปัญหาที่เคยขอให้แก้ไข แต่ไม่ได้รับการดูแลแก้ไข หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ภาคใต้ ซึ่งสถานการณ์นั้นไม่ว่าเป็นขบวนการแบ่งแยกดินแดนหรือไม่ หรือเป็นขบวนการผู้ก่อการร้ายลักษณะใดก็ตาม แต่ในที่สุดส่งผลกระทบต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก การเผาโรงเรียน รាយวัน การฆ่าครูรายวัน ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งเราจะใช้การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาภาคใต้ ทุกคนก็ชี้มาว่าการศึกษาในระยะยาวจะต้องเป็นปัจจัยของการแก้ปัญหาภาคใต้ ให้ความหวังเรื่องการศึกษา เมื่อผู้จัดการศึกษายังเอาตัวไม่รอด แล้วการจะพัฒนาการศึกษาเพื่อเป็นฐานของการพัฒนาอย่างอื่น ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่ง เป็นการสะท้อนนโยบายข้อที่ 6 เรื่องการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นโยบายเหล่านั้นสะท้อน 3 เรื่องที่จะพูดเกี่ยวกับการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา เช่น พบว่าการปฏิรูปการศึกษาในระยะ 6 ปีที่ผ่านมา ใช้รัฐมนตรี 6 คน เปลี่ยนปีละคน ปีนี้เป็นปีที่ 7 ผมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการคนที่ 7 ในยุคปฏิรูปการศึกษา เรื่องสำคัญที่ต้องเร่งรัด ได้แก่ เรื่องต่อไปนี้

เรื่องแรก คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจของงานการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยไปสู่ความเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน การมีระบบการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก ความพยายามที่จะปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน เริ่มนำเทคโนโลยีโดยเฉพาะสารสนเทศมาใช้เพื่อขยายโอกาส เพื่อปรับปรุงคุณภาพ รัฐบาลที่แล้วภายใต้การนำของรัฐมนตรี 6 คน ได้ดำเนินการก้าวหน้าไปในระดับหนึ่งแต่ขณะที่ทำก้าวหน้าในเรื่องเหล่านี้ก็ได้มีปัญหาที่กลายเป็นอุปสรรคเหนียวรั้งไม่ให้ก้าวหน้าไปมากกว่านี้ ส่วนเหล่านี้จึงต้องมึนโยบายปรับแก้ เช่น ที่ทำไปแล้ว ถ้าอยากจะพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในระดับพื้นฐาน การเลิกระบบที่ให้เก็บค่าบำรุงเพื่อปฏิบัติ ตามมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญที่ว่าให้การศึกษา 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเมื่อเลิกเก็บค่าบำรุงก็หันมาใช้วิธีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัว เปลี่ยนจาก Supply Side ให้ผ่าน

“

การปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็น
หัวใจของงานการปฏิรูปการศึกษา
เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยไปสู่
ความเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข

”

โรงเรียน มาเป็น Demand Side ให้ผ่านตัวเด็ก ก็เกิดแนวคิดค่าใช้จ่ายต่อหัว ในขั้นพื้นฐานที่เรามุ่งให้เรียนฟรี 12 ปี งดเก็บค่าบำรุงแล้ว แต่ระดับและประเภทควรจะให้เงินอุดหนุนรายหัวเท่าไร เงินอุดหนุนรายหัวโรงเรียนคำนวณจากค่าใช้จ่ายประมาณการแต่ละระดับและประเภทการศึกษา ควรจะมีค่าใช้จ่ายที่เพียงพอสำหรับการจะดูแลคุณภาพมาตรฐาน ในสายสามัญ ระดับประถมศึกษา 1,100 บาท มัธยมศึกษาตอนต้น 1,800 บาท มัธยมศึกษาตอนปลาย 2,700 บาท กำหนดมาหลายปีแล้ว แต่ยังไม่มีการปรับ ทั้ง ๆ ที่ได้มีตัวเลขของการวิเคราะห์ว่าไม่พอ ซึ่งจะไปกระทบกับเรื่องบริหารจัดการ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง ที่อยู่นอกเขตอำเภอเมือง กับนอกกรุงเทพฯ จะกระทบมาก ก็ต้องไปใช้ช่องทางหาเงิน ซึ่งระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกไว้สมัยนั้นก็เปิดช่องเพื่อระดมทรัพยากรและระดมการบริหารจัดการ ในที่สุดโรงเรียนก็ต้องใช้วิธีการเพื่อให้ได้เงินพอ และช่องทางนี้เขียนไว้เพียงเพื่อให้ระดมเงินเพื่อการจัดกิจกรรมพิเศษ แต่ในความเป็นจริง ต้องเอา

ใช้จ้างครูอัตราจ้าง จ้างคนงานภารโรงเพิ่ม บางส่วนก็นำไปสนับสนุนค่าน้ำ ค่าไฟ อีกด้วย ก็กลายเป็นว่านำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายทั่วไป ไม่ได้ใช้เพื่อมาจัดกิจกรรมพิเศษอย่างเดียว เมื่อเป็นอย่างนี้ ผู้บริหารจึงไม่มีเวลาไปคิดด้านวิชาการและการพัฒนา แต่ต้องคิดหาเงิน ผมเองก็เป็นประธานอยู่ 2 โรงเรียนคือ โรงเรียนบางปะกงบวรวิทยายน ต้องจัดมหกรรมมวยโลก เพื่อหาเงินช่วยเหลือ และโรงเรียนนวมินทราชูทิศ ที่กรุงเทพฯ เมื่อเงินที่ทางรัฐบาลจัดให้น้อย สมมติค่าใช้จ่ายทั้งหมด 10 ล้านบาท รัฐบาลจัดให้แค่ 5 ล้านบาท อีก 5 ล้านบาทต้องหาเอง โดยเฉพาะโรงเรียนในฝันยิ่งมากกว่านี้ หากทำไม่ได้ก็จะถูกประเมินให้ตกหมดอนาคต กระทรวงศึกษาธิการจะสร้างความเข้มแข็งในโรงเรียน กระจายอำนาจลงไป เพราะผลจากการศึกษา ถ้าโรงเรียนไม่เข้มแข็งคุณภาพก็จะได้ ผลการศึกษาไม่ได้เกิดที่เขตพื้นที่การศึกษา แต่เกิดที่โรงเรียน

สมศ. รายงานว่าโรงเรียน 3 เหมือนกว่าโรงเรียน 2 เหมือนกว่าโรงเรียน เป็นผลรวมที่ได้จากการบริหารจัดการของโรงเรียน เรื่องนี้เป็นตัวอย่างของการที่จะปรับแก้เพื่อไม่ให้โรงเรียนต้องมีภาระเงินมาก ในการหาเงินเพื่อเสริมกิจกรรมของเด็ก ไม่ใช่เพื่อใช้จ่ายอย่างอื่น ดังนั้นการจัดเงินตรงไปให้โรงเรียนเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าบำรุงสถานที่ นอกจากนั้นยังต้องเพิ่มเงินอุดหนุนสำหรับเด็ก 13 ล้านคน เดิมได้รับเงินอุดหนุนอยู่ราว ๆ 3 หมื่นล้านบาทต่อปี ถ้าจะให้ได้ตามระดับค่าใช้จ่ายขั้นต่ำที่พอไปได้ แล้วใช้โรงเรียนขนาดกลางเป็นฐาน โดยให้อยู่ในระดับค่าใช้จ่ายจริงที่คำนวณได้ จะต้องใช้เงินอีกหนึ่งหมื่นห้าพันล้านบาท หมายความว่าปี 2550 จะต้องเพิ่มงบประมาณเป็น 4.5 หมื่นล้านบาท เพื่อไม่ให้เป็นการแก้ทางโรงเรียนและเพียงพอต่อการรักษาคุณภาพ

อีกเรื่องที่ต้องทำคือ ต้องปรับแก้เงินอุดหนุนรายหัว ซึ่งแต่เดิมไม่ว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ กลางหรือเล็ก จะได้เท่ากันหมด ในที่สุดเราก็เติมให้โรงเรียนขนาดเล็กอีกหัวละ 500 บาท เพราะโรงเรียนขนาดเล็กค่าใช้จ่ายสูงสุด โรงเรียนขนาดกลางให้พอระดับค่าใช้จ่าย โรงเรียนขนาดใหญ่ได้เงินมาก เช่น การทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษา โรงเรียนขนาดกลางได้ประมาณ 3-4 แสนบาท ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่จะหาเงินได้ถึงล้านบาท เห็นได้ชัดว่ามีความแตกต่างกันในขีดความสามารถ แม้จะดำเนินการไปแล้ว ก็จะต้องดูแล แก้ไข ต่อไป หากปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไข จะกลายเป็นอุปสรรค ที่จะทำให้คุณภาพโรงเรียนตกต่ำ และอาจมีผู้บริหารโรงเรียนฆ่าตัวตายมากขึ้น ดังตัวอย่าง ผู้อำนวยการโรงเรียนจังหวัดนครราชสีมาที่ยิงตัวตาย เนื่องจากมีหนี้สิน หรือแม้แต่เรื่องที่พยายามเรียกร้องว่า ครูและบุคลากรการศึกษาจะต้องพัฒนาตนเอง ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ต้องอุทิศตัว อีกด้านหนึ่ง การปฏิรูปทำให้ครูกังวล ท้อแท้ ถอดใจ ทุกครั้งที่มีการเกษียณก่อนกำหนด ก็จะขอเข้าร่วมโครงการกันมาก จนในที่สุดระบบการศึกษาไทย มีการขาดแคลนครูหลายหมื่นคน เพราะเมื่อก่อนการปฏิรูปนั้น บอกว่าครูล้น แต่ปฏิรูปการศึกษาเสร็จบอกว่าครูขาด ซึ่งตอนนี้กลายเป็นปัญหาวิกฤต และไม่มีใครเชื่อในเรื่องนี้ ตั้งแต่มาตรการปี 2541 ที่ออกมาเรื่องลดกำลังคนภาครัฐ มีการให้เกษียณอายุก่อนกำหนด ลดอัตรากำลัง และไม่เพิ่มอัตราที่จะบรรจุ ส่งผลกระทบต่อครูมาก ทั้งๆ ที่ระบบการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้เน้นในเรื่องปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยจัดให้มีบัญชีเงินเดือนของครู เพื่อให้สามารถเลื่อนวิทยฐานะขึ้นสูงสุดเท่ากับศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัย สามารถดึงบุคคลที่สนใจและตั้งใจจะเป็นครู รักษาชีพครูได้มากกว่านี้ ถ้าเราไม่เขยิบมาตรฐานและวิทยฐานะของครูให้สูงขึ้น ที่จะดึงดูดคนดี คนเก่ง มาเป็นครู เราก็เข้มแข็งไม่ได้

สิ่งเหล่านี้สามารถแก้ปัญหาได้แต่ไม่เกิดผลทันที ในขณะที่มีครูอยู่แล้วเกือบ 7 แสนคน เป็นกำลังขับเคลื่อนสำคัญ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ ถดถอยและท้อแท้ ถ้าเราไม่มีมาตรการที่จะบำรุงขวัญ ให้กำลังใจ เพื่อที่จะทำให้เป็นกำลังขับเคลื่อนสำคัญ ต่อให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เก่งกาจขนาดไหน ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นเพียงผู้อื้ออำนาจ ช่วยเหลือ และสนับสนุน ผมได้พบความจริงบางอย่างตอนรับหน้าที่ เช่น มีการทวงถามเรื่องเงินวิทยฐานะ 3,500 บาท ของครูจำนวน 370,000 คน ซึ่งควรจะได้รับเมื่อได้วิทยฐานะ แต่รัฐบาลเป็นหนี้ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2548 ได้ทวงให้ และขณะนี้ได้แล้ว ผมก็ไม่เคยคิดว่าครูจะเป็นหนี้สินมากเฉลี่ยคนละ 1 ล้านบาท เพิ่งมาพบว่ารัฐเป็นหนี้ครู นอกจากนั้นยังมีข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป ยังไม่ได้รับเงินเพิ่มพิเศษอีก 1 เท่า เหมือนข้าราชการพลเรือนประเภทอื่น เพราะกระทรวงการคลังตีความว่าวิทยฐานะไม่ใช่ตำแหน่ง ผมจึงต้องทำเรื่องขอเงินประจำตำแหน่ง ขอบทบทวนต่อคณะรัฐมนตรี เพราะได้ร่างกฎหมายฉบับนี้เอง ซึ่งระบุว่าตำแหน่งวิทยฐานะ ไม่จำเป็นต้องตีความ เพราะชัดเจนอยู่แล้ว ในที่สุด ครม. ก็เห็นชอบ ในเรื่องนี้กระทบถึงคน 370,000 คน ทั้งหมดนี้คือ สิ่งที่จะต้องปรับแก้ ถ้าไม่ปรับแก้เรื่องเหล่านี้ การจะเดินหน้าในเรื่องปฏิรูปการศึกษา

“

สิ่งที่เราท้อใจทุกวันนี้อยู่ในช่วงที่มีเวลาสั้นเพียง 1 ปี ทำอะไรก็แล้วแต่จะต้องให้ถึงเด็ก จะต้องให้ถึงครู และจะต้องให้ถึงสถานศึกษา

”

ก็จะเป็นอุปสรรค เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราท้อใจทุกวันนี้อยู่ในช่วงที่มีเวลาสั้นเพียง 1 ปี ทำอะไรก็แล้วแต่จะต้องให้ถึงเด็ก จะต้องให้ถึงครู และจะต้องให้ถึงสถานศึกษา เพราะเราระบุไว้ชัดในพระราชบัญญัติการศึกษาชาติว่าจะกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรง และมีการพูดกันติดปากว่า บัดนี้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลแล้ว กำลังจะเข้าสู่ระบบการบริหารโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) และมีการรอคอยมาจนถึงปัจจุบันก็ไม่เป็นยังเป็นระบบรวมศูนย์อำนาจที่ยังกระจุกอยู่ในบางแห่ง จึงเป็นที่มาของนโยบายสำคัญ เรื่องการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา ตามมาตรา 39

เรื่องของนโยบายทั้ง 6 ข้อ ของรัฐบาลที่ได้แถลงนโยบายไว้ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และต้องทำให้ได้ในช่วง 1 ปี มี 2 นโยบาย ได้แก่

1. การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา เป็นนโยบายสำคัญที่ต้องทำ เพราะเมื่อมีเวลาน้อยจะทำทุกเรื่องไม่ได้แต่ต้องเลือกเรื่องที่ทำแล้วเกิดผลทวีคูณ เหตุผลที่เลือกการกระจายอำนาจ เพราะถ้าทำสำเร็จคุณภาพการศึกษาและอีกหลายเรื่องจะตามมา ซึ่งจะต้องยึดสถานศึกษาเป็นฐาน ต้องทำให้ได้ภายใน 1 ปี โรงเรียนของรัฐ จำนวน 3 หมื่นกว่าโรง จะแยกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พร้อม โดยไม่ต้องเพิ่มคนและเงิน เพียงแต่มีระบบกระจายอำนาจไปให้ชัดเจน แล้วฝึกอบรมให้ทำได้ ได้มีการวิเคราะห์แล้วว่า มีโรงเรียนไม่น้อยกว่า 3,000 โรง ที่พร้อมจะรองรับการกระจายอำนาจได้ทันที มีโรงเรียนขนาดกลางเต็มความพร้อมและช่วยเหลือเล็กน้อย ก็จะสามารถรองรับการกระจายอำนาจได้ดี อีกกลุ่มหนึ่งมีโรงเรียน 1 หมื่นกว่าโรง ยังรองรับการกระจายอำนาจไม่ได้ เพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีเด็กน้อยกว่า 120 คน จึงได้ติดตามว่ามีการออกกฎกระทรวงที่กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการกระจายอำนาจหรือยัง และทราบว่ามีการร่างกฎกระทรวงส่งไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว แต่เป็นกฎกระทรวงหวงอำนาจ ไม่ใช่กฎกระทรวงกระจายอำนาจ เพราะสิ่งที่เป็นสาระสำคัญคือการตั้งเงื่อนไขว่าจะกระจายอำนาจต่อเมื่อมีความพร้อมไม่มีแม้แต่คำเดียวที่บอกว่าจะกระจายเรื่องวิชาการอะไรอย่างไร กระจายเงินและงบประมาณไปให้ใคร เรื่อง 4 เรื่องที่กำหนดไว้ในพรรคแรกไม่มีเลย จึงขอเลิกกฎกระทรวงและไปขอถอนร่างฉบับนั้นมาร่างใหม่ และตอนนี้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเรียบร้อยแล้ว และถึงคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว การดำเนินการต่อไปนี้ คือ

“

สิ่งที่ต้องทบทวนก่อนสิ่งอื่น ก็คือ ถ้าเราจะเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา ก็ต้องดูว่าส่วนที่ดำเนินการไปแล้ว ก้าวหน้าไปเพียงใด มีปัญหา อุปสรรคอะไรหรือไม่ และถ้ามีก็ต้องดูแลแก้ไข

”

ต้องจัดระบบรองรับการกระจาย เมื่อกฎกระทรวงออกได้ภายในเดือนมีนาคม 2550 โดยการจะนำไปสู่การกระจายอำนาจ เมื่อทราบจำนวนโรงเรียนอยู่แล้ว เลือกโรงเรียนจากกลุ่มที่พร้อม จำนวน 600 โรง นำร่องจัดอบรมระดับเขตพื้นที่ 178 เขต โดยผู้บริหารระดับเขต มีผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูกลุ่มสาระละ 2 คน ศึกษาในเทศก์ทุกเขตเข้าร่วมรวมทั้งหมดจำนวน 14,000 คน ซึ่งจะเรียกคนเหล่านี้ว่า “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” เพราะไม่สามารถไปอบรมคนจำนวน 7 แสนได้ การอบรมนี้จะเริ่มในเดือนเมษายน 2550 โดยกำหนดให้มี 2 หลักสูตร คือ

- หลักสูตรพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้ นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษา

- หลักสูตรสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้แก่ ศึกษาในเทศก์ และครู

ขณะนี้หลักสูตรเสร็จแล้ว กำลังเขียนชุดฝึกอบรมกันอยู่ ส่วนสถานที่ฝึกอบรมนั้น จะตั้งศูนย์จำนวน 12 ศูนย์ ซึ่งมีสถาบันสมัครเข้ารับการคัดเลือก การอบรมจะต้องทำแบบรู้ เข้าใจ เข้าถึง ปฏิบัติได้ และมีการประเมินผล ถ้าผู้บริหารประเมินแล้วไม่ผ่านจะต้องพิจารณาว่าไม่สามารถเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงได้ โดยไม่มีการลงโทษ ถ้าผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำไม่ได้ ต้องเอาจริงเอาจังในการอบรม มีการทดลองปฏิบัติ ไม่ใช่มีแต่การฟังบรรยาย ต้องทำในเรื่องที่ต้องการรู้ และต้องพิสูจน์ เมื่อทำได้ก็ออกไปขยายผล งบประมาณมีอยู่แล้ว และจะต้องใช้เงินให้เกิดประโยชน์และทำได้ ผมเชื่อว่าทำได้ เพราะจะระดมกำลังทั้งกระทรวงและสถานศึกษา เมื่อนำร่อง 600 โรงเรียนแล้ว มีการประเมินผลเป็นรายปี ใช้เวลาทั้งหมด 4 ปี ยกเว้นในโรงเรียนขนาดเล็ก ขอให้เขตพื้นที่จัดระบบบริหารกลุ่มโรงเรียน โดยใช้หลัก 3 ประการเพื่อบริหารกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กตามสภาพที่เหมาะสมของแต่ละเขต เพราะแต่ละเขตพื้นที่ไม่เหมือนกัน โดยหลักดังกล่าวคือ มีการร่วมใช้สถานที่ ครู และร่วมทำกิจกรรม เพราะเด็กมีจำนวนน้อย และการที่โรงเรียนมีขนาดเล็กเกินไป ทำให้ขาดโอกาสที่จะมีประสบการณ์และมีส่วนร่วม ต้องทำให้กลุ่มใหญ่จึงจะทำได้ ให้โรงเรียนขนาดเล็กรวมกลุ่มกันจนได้โรงเรียนขนาดกลาง เขตพื้นที่จะต้องลงไปดำเนินการ ซึ่งจะต้องทำให้ได้ในเดือนพฤษภาคม 2550 หากประสบความสำเร็จก็จะมีการขยายไปทั่วประเทศ ภายในเวลา 4 ปี

“
ถ้าผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำไม่ได้
ต้องเอาจริงเอาจังในการอบรม
มีการทดลองปฏิบัติ
ไม่ใช่มีแต่การฟังบรรยาย
ต้องทำในเรื่องที่ต้องการรู้
และต้องพิสูจน์ เมื่อทำได้
ก็ออกไปขยายผล

”

เรื่องที่ 2 พัฒนาการเสริมสร้างคุณภาพในสังคมไทย
เป็นนโยบายสำคัญในระดับปรับแต่ง จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการปฏิรูปนั้น คนไทยเริ่มแบ่งฝ่าย มีการใช้วิธีรุนแรง ขาดความสมานฉันท์ ไม่ใช้สันติวิธี มีพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามครรลองวิถีชีวิตประชาธิปไตยมากขึ้น รัฐบาลจึงนำเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มาเป็นนโยบายสำคัญ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงการพัฒนาลังคม และความมั่นคงมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา โดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก นโยบายเรื่องนี้ในระบบการศึกษาไทย ได้ทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติแล้ว ในเดือนพฤษภาคม 2550 จะเกิดเครือข่ายคุณธรรมขึ้น และโรงเรียนจะพิจารณาปรับหลักสูตรให้เหมาะกับการทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติ ซึ่งจะต้องเชื่อมโยงกับสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถานศึกษาเข้าด้วยกัน โดยในกระบวนการที่เรียกว่าอบรม ปลุกฝัง กล่อมเกลา เพื่อให้เป็นคนดี ซึ่งจะขอให้โรงเรียนนำสมาคมผู้ปกครองมาใช้ประโยชน์ ใช้ส่วนที่มีอยู่จัดระบบและร่วมกันทำ แก้ปัญหาโดยใช้การจัดการ โดยระดับชาติมีการทำกันหลายกระทรวง ส่วนกระทรวงศึกษาธิการจะเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษา โดย

ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อให้โรงเรียนเป็นแกนที่จะทำให้ครอบครัว สถาบันศาสนา ในพื้นที่ของตน แล้วสร้างเครือข่ายขึ้น เรื่องทั้งหมดนี้โรงเรียนได้ทำอยู่แล้ว มีการทบทวนว่าเรื่องการสอนคุณธรรมเพื่อให้รู้เข้าใจทำได้ไม่ยาก แต่จะให้ไปสู่การปฏิบัติ คงต้องคิดกิจกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงชั้น แต่ละวัยของเด็ก เรื่องปฏิรูปกิจกรรมนักเรียน กิจกรรมนิสิตและนักศึกษา ในรูปของสถานนักเรียน องค์กรบริหาร จะต้องชัดเจน มีการสร้างวัฒนธรรมและต้องปฏิบัติตาม สถานศึกษาต้องเน้นการปฏิบัติตามคุณธรรมพื้นฐาน การดำเนินนโยบาย ต้องเน้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 4 ปี จะเกิดการซึมซับว่าต้องปฏิบัติ เรื่องนี้จะเป็นนโยบายสำคัญ โดยจะเริ่มในเดือนพฤษภาคม 2550 กระทรวงศึกษาธิการจะจัดให้มีการติดตาม ประเมินผล เพื่อจะสนับสนุนและปรับปรุงแก้ไขต่อไปในระยะยาว โดยจะดำเนินการในทุกระดับ ส่วนนโยบายปฏิรูปที่กำลังเป็นที่สนใจ คือเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น คือ การถ่ายโอนสถานศึกษา ที่มากับระบบกระจายอำนาจ ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกฎหมายกำหนด และการทำรอบแรก มีการคัดค้าน เรียกร้องให้แก้กฎหมายไม่ให้โอน และมีการตั้งเงื่อนไข เช่น เรื่องความพร้อม ความสมัครใจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ขอให้เกิดขึ้นภายใน 1 ปี เพื่อจะได้นำไปสู่การปฏิบัติต่อไป